

Delavska Pravica

Glasilo krščanskega delovnega ljudstva

Izhaja vsak četrtek pop. v slučaju praznika dan poprej — Uredništvo: Ljubljana, Miklošičeva c. — Nefrankirana pisma se ne sprejemajo || Posamezna številka Din 1.—, ~ Cena: za 1 mesec Din 4.—, za četrt leta Din 10.—, za pol leta Din 20.—; za inozemstvo Din 7.— (mesečno) — Oglasi: po dogovoru || Oglasi, reklamacije in naročnina na upravo Delavska zbornica, Miklošičeva cesta 22, I. nad. Telefon 2265. — Štev. čekovnega računa 14.900

Na prelomu

Eksistenčni položaj ne le delavstva, ampak vseh delovnih slojev je vedno slabši. Ako se ozremo po tovarnah, moremo ugotoviti, da so ponekod dohodki globoko, izpod existenčnega minimuma. Vzrokov za tako težki položaj je več. Kriza, slaba konjunktura, pohlep delodajalcev po dobičku so faktorji, ki vsi skupaj padajo na ramena delavca, ga dušijo in pritiskajo k tlom. Delavec se že davno več ne bori za delovne pogoje, ki bi mu omogočali človeka dostojno življenje, gre mu le za to, da si ohrani golo življenje. V tem pogledu je na slabšem, kakor žival. Kdor jo potrebuje, ji jamči za vse pogoje, ki so potrebni, da jo ohranijo pri življenju in sposobno, da izvršuje določene namene. Delavec-človek, ki je radi njega Bog ustvaril svet in vse, kar svet rodi, nima tega jamstva.

Krivdo nosi sedanji družabni in gospodarski stroj, ki ne vodi narodnega gospodarstva z gledišča narodove skupnosti. Tovarne, obratovalnice nastajajo večkrat, ne da bi bila za to podana dejanska potreba. Odločilen za to je le moment, če upa lastnik, da bo njegov denar čim varnejše in čim boljše naložen. Tudi nove veje industrije v že obstoječih obratih se vpeljujejo, kljub temu da so starejši tozadevni obrati že v precejšnji stiski in da so delavci plačani jako nizko. Ako se ustanovi nov tak obrat in ako upa podjetnik na uspehe, so ti mogoči le, da izpodrine dosedanje konkurente z delovnega trga. To pa predpostavlja vsaj pri isti kvaliteti nižje cene. Ker je cena surovinam na splošno ustaljena, so nižje cene mogoče pred trojnimi pogoji: Da so režijski stroški nizki, dobički manjši, delavske in nameštene plače nižje. O normalnem znižanju režijskih stroškov v novih podjetjih ne more biti govora, ker so starejši obrati že upeljani in imajo izveden do podrobnosti poenostavljen delovni red. Kako je z dobički vemo. Dobitki so pljuča kapitalističnega gospodarskega sistema, so edina gonilna sila pri vseh gospodarskih osnovah in podzemih. Zato se noben podjetnik dobičkom prostovoljno ne odpove. Nasprotno. Njegova edina skrb je, da dobiček zviša ali ga pa vsaj ohrani na dosedanji višini. Tega podjetniki sicer ne priznajo, ampak govore na raznih pogajanjih le o izgubah. Zato preostane le tretja možnost. Slabši delovni pogoji. In to je tudi dejstvo. Ti slabši delovni pogoji pa ne ostanejo omejeni le na dotični obrat. Tudi konkurenca hoče biti konkurenčna in hitro pograbi za to kost ter zniža plače. Eno zlo rodi drugo. Rezultat

tega pa je, da je delavstvo vedno bolj potisnjeno ven iz človeških razmer.

Prišli smo že tako daleč, da poznajo podjetniki edini izhod iz krize v tem, da poslabšujejo delovne razmere svojih uslužbenec. Če so zvišane uvozne ali pa izvozne carine, takoj čuti to delavec. Podjetnik namreč trdi, da mora tudi delavstvo, ki že itak strada in živi v pomanjkanju, pomagati prebroditi krizo. Zato je potrebno 20—50% znižanje mezd; ali pa da dela preko zakonito določenega delovnega časa in sicer brez 50% poviška. Tako se dosledno uničujejo v zakonitost zajamčene in pridobljene pravice delavstva.

Najbolj žalostno je pa pri tem to, da ni podjetnika ali kake druge osebe, ki bi izprevidela, da je tako postopanje silno ne-

varno in škodljivo. Take razmere morajo uničiti zdravje najširših plasti naroda, družabne razmere poslabšati, družabna nasprotja povečati in ubiti vsako vero v avtoriteto, pa tudi vsako vero v pravičnost in v socialno poslanstvo raznih družabnih ustanov. Brez pomena je, ako govorimo o potrebi vzajemnega sodelovanja in vzajemnega sožitja, če pa potiska življenje z nujno doslednostjo delovne množice, zlasti delavce, v nasprotno smer. Edino zdravilo je: **Narodno gospodarstvo se mora voditi po enotnem načrtu in z vidika skupnosti, ne pa z vidika poedinca. Z ozirom na plače se mora določiti minimalna plača, ki bo zajamčila delavcu vsaj najskromnejšo existenco. Podjetja, ki ne bi zmogla take plače, morajo priti pod državno nadzorstvo ali pa naj izginejo. Niti delavstvu niti narodnemu gospodarstvu ne bo v škodo.**

Inteligenca in delavstvo

Vsak pokret in vsaka organizacija tem bolj in hitreje napreduje, čim bolj sposobne ljudi ima v svojih vrstah. Sposobnost je gotovo naravna, po naravnih talentih, pridobljena, z učenjem izpopolnjena. Za uspeh pri delu je seveda predvsem potrebno notranje prepričanje in ljubezen do stvari same. In vendar v današnjem kompliciranem gospodarskem sistemu ne zadostuje za dosego spremembe golo prepričanje in ljubezen, ampak temeljit študij, spoznanje vseh vzrokov in učinkov, medsebojne povezanosti, odvisnosti, mnjenja interesnih sfer itd. Naravno je torej, da bi zlasti v strokovnih organizacijah morala aktivno sodelovati inteligenca. Višji študij si ni nihče pridobil le po svoji zaslugi. Šole in vse znanstvene institucije vzdržuje ves narod z direktnimi in indirektnimi davki. Kdor je torej študiral, je jemale nekaj na posodo od vsega naroda. Kdor pa je vzel nekaj na posodo, naj vrne. In inteligenca je moralno dolžna. Ni pa še vsak inteligent a priori voditelj naroda. Kdor hoče delati za narod, ga mora poznati, mora z njim čutiti, z njim delati, trpeti, z njim se veseliti, mora z njim živeti. Zato je nastala tolika diferenca med ljudstvom in inteligenco, ker se inteligenca ne zna zvišati v dušo delavca, ki ga je kapitalizem na nagloma potegnil iz območja patriarhalnega kmetijskega načina življenja. Delavec je v resnici najnaprednejši del v narodu, ker ga civilizacija, racionalizacija in celotni kapitalistični sistem naravnost silijo dnevno, da živi proti temu toku. In ravno zato mora poznati vso kompliciranost življenja. In pri tem spoznanju mu more biti zdrava, z njim čuteča inteligenca v močno oporo.

Slovensko krščansko delavstvo je pred vojno imelo razmeroma še nekaj prijateljev, zagovornikov in borcev med inteligenti. Dr. Krek je znal pridobiti zlasti mlajše inteligente za delo v delavskem pokretu. Zbiral je akademike na Dunaju in v Gradcu, vabil jih je na Sv. Jošt, učil, bodril, navduševal iz vse svoje bogate duše, iz ljubečega srca in res širokega obzorja. Krek je bil velik in širokogruden.

Človek bi pričakoval, da bo po vojni vsa ta njegova okolica, da bodo vsi ti mladi fantje z mladostnim zanosom nosilec njegove celotne ideje in koncepcije. In med Krekove ideje spada bistveno **delavska strokovna organizacija**. Pa ni jih bilo, ali le prav redki so se redko prikazali med delavstvom radi strokovne organizacije.

Velikanski odstotek slovenske katoliške inteligence se je nasrkal liberalnega duha v pogledu družabnega življenja. Ločilna stena med katoliško in liberalno inteligenco je bila svetovnonazorna, a druge diference, socialne, gospodarske ni bilo, ali vsaj logično in konsekventno se dejavnostno ni pokazala. Vsa slovenska politika se je pa itak sukala samo okoli klerikalizma in liberalizma. Iz tega je nastalo še klerikalno in liberalno kmetjsko vprašanje, klerikalno in liberalno gospodarsko reševanje itd. Od tega pa nima danes kmet ničesar, ne drugi stanovničešar. Edino delavstvo je s strokovno organizacijo vsaj nekaj rešilo. V tej atmosferi je živela inteligenca in zato ni videla delavskega vprašanja. Le v tej atmosferi je bilo razumljivo, da je strokovno delo ostalo osamljeno, da so strokovne organizacije pogrešale živega strokovnega (ne političnega) so-

Poročila z delavskih bojišč

Iz centrale

Vsem zvezam in strokovnim skupinam JSZ!

Od velesojmske uprave smo obveščeni, da bo za doseg polovične vozne cene po železnici postopek nekoliko preurejen. Vsled tega Vam dajemo za doseg polovične vozne cene po železnicah naslednje informacije:

Vsak posetnik velesojma mora kupiti na odhodni postaji celi vozni listek do Ljubljane in obenem zahtevati, da se mu izda še posebna železniška izkaznica za obisk velesojma. Ta izkaznica bo veljala 5 Din. V to železniško izkaznico bo vpisala železniška blagajna številko vozne karte in jo žigosala. Velesojmska uprava bo to železniško izkaznico potrdila, da se je lastnik te izkaznice udeležil velesojma. Pri povratku bo moral vsak dati to izkaznico skupno z vozno karto žigosati pri železniški blagajni in bo tako veljala za brezplačen povratek. Vsled tega naj nihče od delegatov kakor tudi ostalih, ne odda voznega listka, ker mu bo skupno z izkaznico, ki jo bo dobil, kakor gori navedeno, na domači postaji, veljal za brezplačen povratek.

Vsled tega velesojmskih legitimacij delegatom in ostalim ne bomo pošiljali. Vsi udeleženci jih dobijo, ko pridejo v Ljubljano, v centralni pisarni na Miklošičevi cesti 22/I. Prosimo, da se vsak takoj po prihodu vsled tega oglasi v centralni pisarni JSZ. Nihče naj tedaj ne pozabi na odhodni postaji kupiti železniške izkaznice za poset velesojma.

Iz uprave: Vse skupine, ki nam še niso sporočile, koliko izvodov naročajo jubilejne številke, naprošamo, da nam to sporočijo najkasneje do ponedeljka, dne 28. t. m. Na poznejša naročila se ne bomo mogli ozirati.

Rudarji

Zagorje ob Savi. V soboto se je vršila pri nas proračunska občinska seja. Za sejo je vladalo tako zanimanje, da je večina sploh omejila število poslušalcev. Zanimivo je to, da tekem 7 ur ni prodrla opozicija niti z najmanjšim predlogom. Celo postavka za brezposelne, krj je kričeče malenkostna,

delovanja inteligence. Bili so res bele vrane — inteligenti v delavskih organizacijah. Pa še na te so ostali gledali z neke višine kot ekstravagante, manj vredne kolege. Če ni delavstvo v svoji metodiki ubralo vedno najboljše poti, ni krivda teh, ki so sodelovali, ampak tistih, ki so stali ob strani in so še delo drugih podcenjevali, ali celo ovirali.

Eksistenca inteligence se je že davno pomaknila iz »boljših krogov« navzdol. S silno brzino modernega gospodarskega življenja se pomika tudi že iz kroga »srednjih slojev« med resnične proletarce. Ne le delavci, tudi mladi inteligenti so že brezposelni. Celi generaciji tega ni dopovedalo lastno opazovanje, pa tudi ne tuj prazen želodec. Prihajajo pa dnevi, ko jim bo to dopovedal lasten prazen želodec. Kar je ločilo mišljenje, bo združilo življenje!

Quid statis otisi? Kaj stojite brez dela? Čas je, da se na strokovnem polju, v stanovskih organizacijah znajdejo vsi stanovi, da od tam branijo svoje lastne in tudi vsem skupne interese. Delavstvo je dalo dovolj jasen zgled.

je bila od večine sprejeta. Proračun izkazuje Din 1,829,104.— izdatkov s prav toliko dohodkov, ki se krijejo 200% napram lanskim 149%. Poleg tega je bila sprejeta še cela vrsta drugih davščin. Odpor Trbov. prem. družbe je proti sprejetemu proračunu tako velik, da se je bati najhujšega. Če ustavi Trb. prem. družba obrat, bo s tem zadan našemu žetiku revnemu delavstvu zadnji udarec.

Trbovlje. Strokovna skupina rudarjev pozivlja vse zaostankarje na članarini in strokovnem listu »Del. Pravica«, da poravnajo zaostanke. Član je le oni, ki članarino redno plačuje. Vsakemu svoje, tako tudi organizaciji, Odbor.

Huda jama. Mladinski odsek JSZ je uprizoril igro »Verigo« v nedeljo 13. maja v Laskem v hotelu Savinja, na binokstni ponedeljek 21. maja pa pod Zalokarjevim kozelcem v Rečici. Igralci in igralke iz Laškega in okolice so zadovoljivo rešili svoje vloge kljub temu, da so nekateri prvič nastopili. Opazilo pa se je pri ponovitvi, da so nekateri tovariši menili, da so popolni igralci in jim zato ni treba paziti na svoj nastop. — Imamo tudi redne sestanke. — V nedeljo 27. maja priredimo izlet na Smohor. Ob 10 bo sv. maša.

Viničarski vestnik

Tajništvo Strokovne zveze viničarjev v Gorjani Radgona ima zaenkrat svoje uradne posle vsako zadnjo nedeljo v mesecu, in sicer v poslopuj gornje-radgonske posojilnice, in prvem nadstropju, v sobi knjižnice, poleg dvorane. Tajnik zveze ali njegov namestnik, ki pride vedno iz Ljutomera, bo na razpolago članom organizacije od 9 dopoldne do 5 popoldne. Tovariši skupin Kapela, Gor. Radgona in Sv. Ana v Slov. goricah, zdaj imate priliko v raznih zadevah priti osebno v stiki z načelstvom zveze. Prošnje, pritožbe, posredovanja, pravne stvari, zastopstvo pri viničarskih komisijah, vse to se bo sedaj mnogo lažje reševalo. Le pridite v vsaki zadevi! — Načelstvo zveze.

Zmagala je pravica. V eni zadnjih številko smo poročali o tragičnem dogodku, ki ga je imel s svojim gospodarjem Francem Cvikl, viničar Kozar Jakob od St. Petra pri Mariboru. Delavka je prosila dotičnega, naj bi dal pijače, ta pa je navalil nanjo s pestjo in tako je v vinogradu prišlo do tepeža med gospodarjem in njegovimi delavci, v katerem jih je seveda gospodar zaslužno in pošteno dobil. Viničarjev sin ga je najbolj »namahal«, kakor se je tudi njega gospodar celo s kolom naprej lotil. Gospodar je zadevo predložil viničarski komisiji in zahteval takojšnjo odselitev viničarja. Tako se je nedavno vršila tozadevna razprava v občinskem uradu Košaki. Dotični gospodar je trdil, da so viničarjevi ljudje bili pijani, da so vsak čas njemu nevarni in razno. Viničar pa je dovedel s seboj na razpravo vse tiste delavce kot prič. Izpovedale so, da dotični gospodar res ni dal nobene pijače pri kopi, da je ravno on brez povoda in prvi s pestjo navalil na eno delavko, potem pa s kolom na viničarjevega sina. Izpovedali so tudi to, da ta vsakega viničarja tako izigra, kadar mu delo izvrši. Ko bi moral dobiti svoje plačilo, pa iztakne kakšen vzrok in ga požene čez prag. Priče so povedale, da je bilo tako tudi z viničarjem pred Kozarjem. Delo je napravil, ko pa bi imel s svojih njiv pobrati pridelke, ga je gospodar vrgel iz službe. Viničar je bil potem na zimo brez vseh življenjskih sredstev za svojo družino, dotični vinogradnik pa je vzela krompir in koruzo, ki je bila last viničarja, katero si je sam pridelal; to je bil njegov naravni zaslužek za delo. Priče so tudi povedale, da je ta vinogradnik vsakega viničarja pretepal.

Razprava je trajala nad tri ure. Viničarja je zastopal tajnik zveze tov. Rozman. Posrečilo se je doseči sporazum, tako da je gospodar svojo zahtevo, da se mora viničar izseliti, umaknil in viničar dobi v redu svoje plačilo, njive in vse. — Pravilno! Ako bi tu prišlo do tožbe, bi gotovo viničar zmagal, ker so njegovi ljudje pred nasiljem svojega gospodarja prišli v položaj silobrana. Vedno je bilo tako, kdor je brez pravega vzroka prvi udaril, ta je nosil krivdo vsega, tudi če je nazadnje še sam bil tepen. Viničarji smo prav tako iz krvi in mesa, in če padajo udarci, bi bil pač velik tepec tisti, ki bi držal roke navzkriž in bi se še potem morda gospodarju ali šafarju s klobukom pod pazduho za klofute ponižno zahvalil. Tega zakon tudi nikjer ne določa. Mnogi si seveda predstavljajo, da bi moral ravno njihov viničar vse prenesti, so pa tudi še viničarji, seveda neorganizirani, ki me-

nijo, da je tako početje v redu. Ker je v tej zadevi zanimanje naših članov veliko, smo to objavili. Gospodar je moral podleči pravici. Viničarju je pomagalo samo to, ker je organiziran. Zato pridobivajte povsod viničarje v organizacijo, če nočete, da nam ne bodo še jermenja rezali raz naših hrbtov.

Oblačilno delavstvo

Škofja Loka. V zadnjem času je vladalo med delavstvom in vodstvom tovarne »Šešir« zelo napeto razmerje, katero se je z dneva v dan stopnjevalo. Vzrok tem razmeram, ki bi lahko dovedle do občutnih in kvarnih posledic za obe stranki, je bil v tem, ker delavstvo ni moglo še dalje prenašati krivice, katere je moralo trpeti že nekaj let. Nočemo osveževati dogodkov preteklosti, ker smatramo to z ozirom na novo nastali položaj, za nepotrebno. Ugotoviti pa moramo, da gre za sluzga poravnave spora in upostavitve boljših odnošajev predvsem organizaciji in delavstvu, ki je kot vedno, tudi sedaj pokazalo močno discipliniranost in veliko uvidenost. Delavstvo je imelo v rokah močne argumente, s katerimi bi lahko prodiralo do skrajnosti. Od tega pa je odstopilo le zato, ker noče, da bi podjetje utrpelo kakršnokoli škodo in ker so bile pri poravnavi sporov s strani vodstva dane garancije, da se v bodoče ne bo več dogajalo, kar bi na kakršnikoli način škodovalo interesom delavstva.

Upostavitev dobrih odnošajev, ki so najboljše garancija za red in mir v podjetju, pri čemer ima brez dvoma velike koristi tako podjetje, kakor delavstvo, pa ne zavisi le samo z ene strani. Hočemo reči, da je pri tem treba, da se tudi delavstvo izogiba vsakih dejanj, ki bi utegnili motiti dobre odnošaje in pešno delo v podjetju. Vemo, da se v sedanjem produkcijskem in gospodarskem sistemu ne bo dalo urediti in upostaviti popolnoma dobrih odnošajev med delavstvom in delodajalci, to pa zato, ker se delavstvo pri vsaki priliki zapostavlja in se mu jemlje najosnovnejša pravica do človeka vredne eksistence. Gotovo pa je, da se z obojestransko uvidenostjo dajo upostaviti vsaj znosljive razmere. Razumljivo je, da je delavstvo v takem položaju mnogo bolj občutljivo in razburljivo, zlasti, če se vrhu vsega še obremenjuje z nepotrebniimi šikanami.

Kakor že zgoraj rečeno, smo sklenili s podjetjem in prizadetim mojstrom mirno in obojestransko zadovoljivo poravnavo nastalih sporov. K temu nas je vodila široka uvidenost, zlasti pa, ker delavstvo hoče miru in dela. Obveznosti, ki smo jih prevzeli pri poravnavi, bomo vršili do vse potankosti. Pričakujemo, to tudi od podjetja odnosno od predpostavljenih oseb, da bodo, čeprav strogi, toda vsestransko pravični in uvideni. Delavstvo bo kot dosedaj tudi v bodoče znalo ščititi svoje pravice in to vselej in povsod in naj s tem računajo vsi oni, ki so zato odgovorni.

Živilski delavci

Slovenska Bistrica. Krasno solnce je posijalo na ljubko kapelico, ki stoji kakor cvetoča roža v zelenem vrtu vsa obdana z majniškimi cvetjem.

Kakor vsako leto tako smo živilski delavci tudi letos obhajali praznik sv. Florijana 12. maja. Imeli smo sv. mašo v kapelici sv. Ane v Kovačji vasi. Pred sv. mašo nam je naš vrli g. župnik Ivan Soline v ginljivih besedah orisal ljubezen do majniške Kraljice in nas bodril, da vztrajamo vsi, kakor en mož v boju za svoja načela in pravice. Nato smo se pozabavali do mraka, ko smo se vračali navdušeni in dobre volje vsak na svoj dom.

Imeli smo tudi občni zbor skupine, ki je potekel v najlepšem redu. Čas je že bil, da smo se začeli zavedati, da brez strokovne organizacije ni zmage in brez truda ni uspeha, da le ramo ob rami strnjjenih vrst korakamo za svojimi cilji in pravicami. To je pot, po kateri mora hoditi vsak član strokovne organizacije.

Položaj v Duplici

Delo v tovarni Remec & Comp. še vedno počiva. Sicer je bilo že več pogajanj, toda brez uspeha. Delavstvo se zaveda, da bi si samo podpisalo obsodbo, ko bi se udalo zahtevam podjetnika. Ze pred predlaganim znižanjem plač je živelo zelo bedno. Ako bi pa pristalo na znižanje plač, bi bila tudi najskromnejša eksistenca onemogočena. Sicer daje podjetnik po časopisu različne izjave, s katerimi skuša utemeljiti upravičenost svojega postopanja. Trditve so pa tako za las podobne trditvam ostalih podjetnikov, kadar gre za znižanje plač — kriza, zastoj v izvozu, padeč inozemskih valut, obresti bank —, da jim delavstvo ni moglo dati polne vere. Podjetnik se tudi rad sklicuje na to, kakor da bi bilo delavstvo nahujskano od organizacij, dočim je pa to velika zmeta. Zastopniki delavstva so pri več prilikah hoteli delati nekoliko na sporazum, seveda pod pogojem, da prej vprašajo za mnenje celokupno delavstvo. Kadar so pa prišli predlogi podjetnika tako rekoč pred plebiscit, so bili vedno odklonjeni brez oklevanja in eno-dušno.

Tvrdba Remec & Comp. je bila vajena, da je delavstvo ubogalo brez ugovora. Zato verujemo, da ne more zapopasti, zakaj kar naenkrat taka trdovitost. Mi pa vemo, zakaj: Borba delavstva je namreč prišla že v položaj silobrana. Če je človek v silobranu, ne sme popustiti niti za las. Vsaka popustitev je usodepolna. Kar je imelo delavstvo v podjetju Remec & Comp. pred izporom, je predstavljalo skrajno mejo eksistenčne možnosti. Če bi bili dohodki le ze nekaj odstotkov manjši, padejo življenjske razmere pod to eksistenčno možnost. Edino to dejstvo je delavstvo strnilo v enostno fronto, ga napravilo borbena in nepopustljivega.

Pa tudi ni drugega izhoda. Napravili smo proračun za življenjsko možnost na temelju zadnjih, nekoliko omiljenih predlogov podjetnika. Za temelj temu računu smo vzeli delavca s 5 člansko družino. Njegov zaslužek bi na 96 ur, t. j. na 14 dni — po Din 3.25 na uro — znašal 312 Din. Od tega bi se moralo odbiti radi znižanja mezd 30% — 93 Din; socialne dajatve 15 Din, davek 3 Din, stanovanje 60 Din. Torej bi mu ostalo še 141 Din.

Na 14 dni bi potreboval za svojo družino: špecerija in drugi predmeti za hrano 250 Din, mleko 35 Din, drva 30 Din, skupaj 315 Din. Torej primanjkljaj na 14 dni 174 Din. Približno isto sliko bi dobili pri vseh delavcih in delavkah, ako bi napravili za vsakega tak proračun. Torej večji ali manjši primanjkljaj.

Nastane prav resno vprašanje: Kako naj krije delavstvo te primanjkljaje? Podjetnik je sprožil idejo skupnega engro nakupa. Toda delavstvo ne zaupa in je odklonilo to misel. Ali s privatnimi krediti? Kdo bo pa kreditiral delavstvu, o katerem je znano, da je plačano tako nizko.

Ti primanjkljaji bi padli edino v breme celotnega organizma. Delavci bi bili še slabše hranjeni, njihove telesne sile šikbejše, storitev nižja, tuberkuloza bi zagospodarila v polni oblasti.

Zato pa ni vprašanje znižanja mezd le zadeva delavstva, ampak zadeva celokupne javnosti. Delavstvo se tega zaveda, radi česar drži disciplino in resnost, ki je primerna v tako važnih borbah. Prav zaradi tega je na njegovi strani ves kamniški okraj brez razlike stanu.

Ne moremo pa trditi, da se drži pravih meja borbe podjetje. Ko se je spor pričel, je takoj opozorilo podjetja v okolici na to okolnost in skušalo vplivati na to, da ne bi vzela v delo delavcev iz tovarne Remec & Comp. Podjetje je hotelo pripeljati delavce in delavke tudi iz Stajerske. Ko so pa zvedeli, zakaj gre, so se vrnili domov in podjetje jim je moralo plačati tudi prevozne stroške. Pa tudi delavce iz okolice vabi v tovarno. Dosedaj brez uspeha. Delavci nečejjo postati janičarji svojih lastnih bratov.

Delavstvo se je odločilo, da bo vztrajalo v tej borbi do konca. Kljub temu, da delajo nekateri že cela desetletja v tej tovarni, so pripravljeno, da raje zapuste tovarno pod pogojem, da jim podjetnik plača to, kar jim dolguje. Delavstvo stoji na stališču, da je bolje, da podjetja sploh ni, kakor pa da bi se moglo vzdrževati le s takimi žrtvami, ki posegajo naravnost v njegove življenjske sokove.

Soc. gospodarske zanimivosti

V tovarni elekt. žarnic »Corning Electric Lamp Company« v New Yorku producirajo dnevno po 650.000 elektr. žarnic t. j. 550 krat več kot je pred kratkim produciral en delavec. V neki drugi tovarni se producira danes 9000 krat več v eni uri kot se je v letu 1914.

1894

PROSLAVA

1934

40 letnice gibanja in dela krščan.-social. delavstva

v dneh 2. in 3. junija 1934 v dvorani Delavske zbornice, Ljubljana, Miklošičeva cesta 22.

Sobota 2. junija.

Ob 20: SLAVNOSTNA AKADEMIJA

Spored:

1. Lahajnar:	Na delo, delavska himna.	Pevski oktet Strokovne skupine kovinarjev, Javornik.
2. Kasal:	Mi nismo stroji.
40 let strokovnega dela.	Deklamacija.
Govor. Starosta tov. Jože Gostinčar.
4. N. K.:	Zar neba.	Zborna deklamacija. Mladinski odsek Strok. skupine papirničarjev Dev. M. v Polju.
5. Zajc:	U boj.	Koračnica. Mladinski odsek Strokovne skupine kleparjev, Ljubljana.
6. Gerdej:	Večerna.	Pevski oktet Strokovne skupine kovinarjev, Javornik.
Aljaž:	Na dan.	Mladinski odsek Strok. skup. papirničarjev v D. M. v Polju.
7. J. Moškrič:	Rdeče rože (odl. III. dej.).	Mladinski odsek Strokovne skupine kleparjev, Ljubljana.
8. Hruza:	Savski valovi.	

Vabimo Vas, da se udeležite te naše prireditve, s katero hočemo skromno počastiti delo naših prvih pionirjev na polju delavske izobrazbe in borbe za pravice vsega trpečega delavstva.

Vstopnina: Sedeži po 5 in 3 Din, stojišča 2 Din.

Nedeljo 3. junija.

Dopoldne: Ob pol 9. uri v frančiškanski cerkvi sv. maša za pokojne člane in članice Jugoslovanske strokovne zveze.

Ob 10: SLAVNOSTNI OBCNI ZBOR

- 1) Otvoritev in pozdrav.
- 2) Verificiranje mandatov.
- 3) Odobrenje zapisnika zadnjega obč. zbora.
- 4) Slavnostni govor — načelnik tov. Žumer S.
- 5) Poročila tajnikov, blagajnika in nadzorstva.
- 6) Volitev načelstva in nadzorstva.
- 7) Resolucije predlogi in sklepi.
- 8) Raznoterosti.

Popoldne: Ob 13. uri skupno kosilo v javni kuhinji Delavske zbornice. — Ob pol 15. uri obisk grobov pok. dr. J. Ev. Kreka in Mojškerca na pokopališču pri Sv. Križu. Kratek nagovor.

JUGOSLOVANSKA STROKOVNA ZVEZA

Mladini prosto nedeljo

Šol. pouk na obrtno nadaljevalnih šolah v Sloveniji

V letu 1933-34 smo imeli na 77 obrtno nadaljevalnih šolah 5466 vajencev(k). Od teh je imelo nedeljski šolski pouk samo 23 šol s 1392 učenci, t. j. 26,47% in brez nedeljskega pouka je bilo 54 šol s 4074 vajencev in vajenk, t. j. 73,53%.

Na dveh šolah se je poučevalo od 8 do 13, na 15 šolah od 8 do 12, ena šola od 8 do 11, dve šoli od 9 do 11, ena šola od pol 9 do pol 12 in dve šoli od 9 do 12. Dve šoli sta imeli ob nedeljah samo šolsko telovadbo, in sicer na Jesenicah in v Novem mestu.

Kr. banska uprava Dravske banovine je pa že pred dvema letoma pod št. VIII. No. 4762-1 z dne 16. septembra 1932 izdala na podlagi novega zakona o obrtih v smislu § 301, cit. zakona: Pouk se mora na vseh strokovno obrtnih nadaljevalnih šolah in trgovskih nadaljevalnih šolah vršiti le ob delavnikih od 14. do 18. ure. Vodstvom šol pa je naročila, kjer to iz kakršnihkoli razlogov ne bi bilo izvedljivo, da predlože kr. banski upravi obnem z otvoritvenim poročilom tudi poročilo z navedbo vzroka(ov), zakaj se pouk na tej šoli ne more vršiti v odrejenem času. V brošurici »Strokovno nadaljevalno šolstvo in vajenci v Dravski banovini« čitamo na strani 7 v 4. odstavku sledeče: Na žalost se počenja to zadovoljivo stanje v zadnjem času tudi v Dravski banovini kršiti. V zvezi s tem ne sme ostati neomenjeno, da oblast v tem slučaju ni po-

kazala dovoljnega razumevanja za čuvanje pozitivnih zakonov in velike etične dobrine, kakor je predstavlja nedeljski počitek. Ko je stopilo med kršitelje nedeljskega počitka na novo tudi mesto Celje, se to v rešenju pritožbe proti temu z vsemi mogočimi organizacijskimi težavami opravičuje. Za razloge, ki so delno gotovo upravičeni, pa pride tale značilen stavek:

Tudi mojstrom in mojstricam je nedeljski pouk zelo po godu, ker imajo mirno zavest, da so njihovi vajenci pri šolskem pouku, ko bi sicer popolnoma prosti pohajkovali po ulicah in tukajšnji okolici. Za tedenski počitek pa mladini nedeljski popoldan tudi zadostuje.

Predsednik nadzornega odbora Fordovih tovarn za Evropo Sir Percival Perry pravi: Pri vodstvu velikih tovarniških koncernov je najvažnejše vprašanje delavskih plač. Čim boljše so, tem večja in boljša je produkcija. Dobro plačan delavec bo svojo pridnost in delavnost kolikor mogoče stopnjeval, da bo tako obdržal svoje mesto v podjetju. (Po knjigi »Die Sozialen Auswirkungen der Rationalisierung«.)

Problemi nameščencev

Za one, ki niso bili navzoči

V sredo, dne 16. t. m. se je vršil sestanek članstva Strokovne zveze privatnih in trgovskih nameščencev. Ta sestanek je imel namen, da odbor informira članstvo o svojem delu, kakor tudi, da ga obvesti o važnih perečih, tekočih zadevah. Zal udeležba ni bila ona, kakor bi jo bilo želeli in pričakovati z ozirom na važen program. Menda se je članstvo balo prepočasnega poteka sestanka, kakor je bilo svoječasno v navadi. Nasprotno je pa bil sestanek zaključen še pred 10, kajti vsi referati so bili kratki in izčrpani, a tudi debata je bila stvarna. Pozivamo vsled tega ljubljansko članstvo, da se prihodnjih sestankov, ki se bodo vršili, sigurno udeleži, kajti obravnavali bomo stvari, ki niso samo zadeva odbora, temveč celokupnega članstva.

Tov. predsednik je najprvo poročal o delu odbora in sicer o nalogi, da razširi organizacijo, o delu v Delavski zbornici, o volitvah in stanju v Trgov. bol. in podpor. društvu ter o našem razmerju s sorodno nam nameščensko organizacijo. Ker o prvih točkah itak poročajo podrobno naši zastopniki v navedenih zavodih, je tov. predsednik omejil predvsem na naše razmerje do Združenih. Napeto razmerje, ki je vladalo svoječasno med obema organizacijama, se je medtem ublažilo in da se odstranijo vsa sporna vprašanja, je prišlo na željo obeh odborov do skupnega sestanka, na katerem naj bi se ugotovilo kako odstraniti diference. Ta sestanek se je vršil v znamenju velike spravljivosti in videlo se je, da je resnična želja obeh organizacij, da pride do sprave. Mi smo povdarili, da med našo organizacijo in Združenimi ni nikakih diferenc ter te obstojajo le med Združenimi in Jugosl. strok. zvezo. Navzoči zastopnik JSZ je izjavil, da je JSZ pripravljena na sporazum, ki je vezan na nekatere pogoje, kateri naj se poprej razčistijo. Povdarjamo pa, da smo storili vse, da do sprave pride in ako je tudi na nasprotni strani resna volja, bo do sprave tudi prišlo.

Odbor je polagal veliko važnost na osnutek nove banske naredbe o odpiranju in zapiranju trgovin. Kaj ta naredba predpisuje in v čem ne soglaša z našim stališčem, smo članstvu itak že razložili v »Del. Pravici«. V istem smislu smo napravili vlogo na Delavsko zbornico in tudi na seji

eksekutive nameščenskega odseka DZ smo zastopali isto stališče. Na našo zahtevo je DZ v svoji vlogi na bansko upravo predlagala uvedbo angl. sobote za obrate pod čl. 12 nove naredbe. Zal stilizacija v vlogi ni posrečena, kajti razumeti je samo banke in denarne zavode, dočim smo pa mi zahtevali za vse obrate, našete pod čl. 12. V tem oziru bo treba napraviti ponovno korake, da se naš predlog pravilno izvede. V splošnem pa je izvršilni odbor mnenja, da je naša naloga predvsem ta, da si pridobimo osemurni delavnik in v tem smislu je tudi napravljena vloga DZ na bansko upravo.

Zanimiva debata se je razvila ob poročilu našega zastopnika v Trg. bol. in podpor. društvu. Kakor je že »Del. Pravica« poročala, naš je večina, ki jo tvorijo »plavi«, pri sestavi izvršilnega odbora popolnoma odbila, dasiravno bi nam po številni moči pripadali dve mesti. Da nas je bilo mogoče popolnoma prezreti, je kriv poslovnik, ki bi moral določiti, da se tudi mesta v izvršilnem odboru porazdelje proporcionalno. S svojo gesto so nam »plavi« kratili pravice, ki nam grede in lahko bi izvajali konsekvence. Zavedamo se pa, da ni istovetiti sedanjega odbora z društvom, ki bo obstajalo še vedno, dočim se bo razmerje v odboru prav gotovo izpremenilo. Povdarjamo pa, da se večina ne zaveda, da se igra z ognjem, kajti zastopamo število članstva, ki se suče okrog tisoča ter bi to članstvo lahko izvajalo posledice, ki bi spravile v nevarnost Slajmarjev dom. Pomisliti namreč moramo, da sedanjih mesečnih prispevek, ki znaša od števila vseh 3600 včlanjenih nameščencev Din 36.000, zadošča ravno za plačilo anuitet in kakor hitro bi se število članstva znižalo, teh anuitet ne bi bilo mogoče plačevati in kaj bi iz tega nastalo, si vsak sam lahko predstavlja. Kakor pa že povedano, nismo za razdirajoče delo, ker se zavedamo, da je Trg. bol. in podpor. društvo zavod, od katerega ima celokupno nameščenstvo korist. Pač pa bomo skrbno pazili, da ne postane društvo pašaluk samo ene organizacije in da bo vršilo svojo nalogo, v katere namen je bilo ustanovljeno.

Ko je bil dnevni red izčrpan, je pozval predsednik člane, da se tudi prihodnjih sestankov točno in v večjem številu udeleže.

Naš „Priročnik“

Prinašamo nekaj ocen »Priročnika«, ki dovolj zgovorno dokazujejo, da je bil sličen »Priročnik« nujno potreben.

Takole ga ocenjujejo:

»Delavec« št. 8 z dne 25. aprila: Priročnik iz delavske in nameščenske socialnovarstvene zakonodaje je izšel te dni v založbi Jugoslovanske strok. zveze, Miklošičeva cesta 22. Cena 10 Din. Priročnik v glavnih obrisih in na poljuden način obravnava zakonodajo in ga toplo priporočamo, ker je res poučen in dober.

»Slovenija« z dne 27. aprila: Priročnik iz delavske in nameščenske socialnovarstvene zakonodaje. Zbral in uredil Joško Rozman. Izdala in založila Jugoslov. strokovna zveza v Ljubljani. Strani 111. Cena 10 Din. — Vsaktera stalno se nadaljujejoča in spopolnjujoča zakonodaja postane po malem nepravniku nepregledna in zaradi obilice samo deloma enakovrstnih, deloma celo si nasprotujočih določil in pravil nerazumljiva. Saj ima še pravnik z njo dostikrat svoje težave, če je ni skozi zasledoval v vseh njenih nagibih, tembolj, ker mnogokrat ni pililo izvedeno pero pravnik-strokovnjaka njeno besedilo. Zato je prav tisti, ki mu je namenjena, da ga brani in varuje, to je delavec in nameščenc, nemalokrat v zadregi, kaj mu gre v tem ali drugem primeru in kako naj pride do svoje pravice. — Knjiga obravnava socialno zakonodajo v katehitični obliki. Ta oblika daje nekako poročilo, da jo bo tudi delavec, ki ni imel opraviti s pravniki knjigami, lahko vzel s pridom v roke. Jezik je preprost, umljiv. Poleg socialne zakonodaje obsega knjiga tudi pouk, kako je delavstvo obdavčeno — seveda morejo biti tu navedeni samo neposredni davki — dalje nekaj osnovnih državno-pravnih vprašanj. Je torej res pravi priročnik za tiste, ki jim je namenjena.

»Gorenjec« št. 13 z dne 28. aprila: Jugoslov. strokovna zveza je izdala »Priročnik iz delavske in nameščenske socialnovarstvene zakonodaje«. Priročnik je pisan zelo poljudno in — kar pri taki mno-

žini zakonov in pravilnikov ni bila lahka naloga — zelo pregledno. Vsem, ki se pečajo z delavskim vprašanjem, pa tudi delavcem in podjetnikom, bo zelo dobro služil.

»Delavski vestnik v Slovincu« v nedeljo dne 29. aprila: »Priročnik« iz delavske in nameščenske socialnovarstvene zakonodaje je pred nekaj dnevi izdala Jugoslov. strokovna zveza. V knjizici, ki obsega 110 strani, so obrazložena na poljuden način vsa najvažnejša vprašanja iz naše socialne delavske in nameščenske zakonodaje, in sicer govori knjizica o zakonu o zaščiti delavcev, o obrtnem zakonu, o zakonu o zavarovanju delavcev, o pokojninskem zavarovanju nameščencev, o viničarskem redu, o zaposlitvi inozemskih delavcev itd. Funkcionarjem nameščenskih in delavskih organizacij bo »Priročnik« dobrodošla pomoč za orientacijo o našem obširnem delovnem pravu.

»Domoljub« z dne 2. maja: Jugoslov. strokovna zveza je izdala »Priročnik« iz delavske in nameščenske socialnovarstvene zakonodaje. Za vsakega delavca in nameščenca je ta knjiga potrebna. Naročite jo lahko pri Jugoslov. strokovni zvezi, Ljubljana, Miklošičeva cesta 22. Stane 10 Din. Knjigo toplo priporočamo.

»Slovenec« z dne 13. maja: Priročnik iz delavske in nameščenske socialnovarstvene zakonodaje. Izdala Jugoslov. strokovna zveza. Ljubljana 1934. Razni socialni in drugi važni zakoni za delavstvo so v tej brošuri pregledno in jasno podani, in sicer v obliki vprašanj in odgovorov (podobno, kakor sta bili A. Ušeničnikovi socialni knjizici za Orje). Tvarina je prav za prav pripravljena za tajniške tečaje JSZ. Misel, sestaviti takšen priročnik, je bila zelo dobra in bo brošura koristna ne le delavstvu in funkcionarjem strokovnih organizacij, ampak slehernemu, ki se zanima za delavsko socialno zakonodajo, pa mu številni zakoni, raztreseni po Uradnih listih niso vedno pri roki. V svrhu citiranja bi bilo dobro navesti pri posameznih odstavkih tudi v oklepaju paragrate, kakor so v izvorniku-zakonu.

Delavci v Rimskih Toplicah v boju za svoje pravice

V tovarni podpetnikov je nastalo veliko razburjenje. Podjetnik je delavcem v zunanjem obratu odpovedal službo. Ta odpoved je pa bila bolj navidezna. Slo mu je le za to, da uvede tudi v zunanjem obratu akord in da pri tej priliki zniža že itak nizke plače. Delavci so zaslužili le Din 2,80 na uro. Razmere so bile zelo napete. V nedeljo je bil sestanek celokupnega delavstva. Soglasno je bila proglašena solidarnost vsega delavstva, obenem se je ugotovilo, da so akordne postavke, kakor jih je nudil podjetnik, nesprijemljive. Na prošnjo J. S. Z. je sresko načelstvo v Laškem sklicalo za ponedeljek pogajanja, katere je vodil sreski tajnik G. Svab. Pri pogajanjih, pri katerih sta sodelovala tudi tovariša Lombardo in Marinček, se je dosegel sporazum v toliko, da so se zedinili, da delavstvo pristane na akord in da dela za poskušnjo 1 mesec na temelju zvišanih akordnih postavk. Ako ne bo ugodnega rezultata, bodo čez en mesec ponovna pogajanja.

Ta dogodek je zopet pokazal in dokazal, kako potrebna je delavstvu strokovna organizacija. Ko ne bi bilo te, bi bili podjetniku predani na milost in nemilost. Ta dogodek je pa nam tudi opomin, da moramo organizacijo še bolj poglobiti. Sreškemu načelstvu in Delavski zbornici se zahvaljujemo za njuno pomoč.

Vajenci in učenci strokovno nadaljevalnih šol

V letih 1929, 1930, 1931 in 1932 je bilo v Dravski banovini preiskanih za vstop v vajeniško razmerje 12.399 vajencev in vajenk, v strokovne nadaljevalne šole pa je bilo vpisanih 8992 vajencev. Po tem merilu bi obiskovalo v Dravski banovini leta 1932 strokovno-nadaljevalne šole 70% vseh vajencev. Ako upoštevamo, da se je registriralo pri zadrugah nekaj vajencev še brez zdravniške preiskave, bi padlo to število na ca 63%.

Okrog tretjina vajencev je bilo leta 1932 v Dravski banovini brez šolskega pouka.

V poedinah strokah se ta odstotek tem bolj veča, čim bolj so razprostrte te stroke po podeželju. Iz deloma nepopolnih poročil, ki so nam jih poslale posamezne šole, se da sklepati, da je brez šolskega pouka ca 65% vajencev čevljarske, 70% šiviljske, 54% mizarске stroke. Samo v teh treh velikih skupinah je bilo leta 1932 nad 2000, v prejšnjih letih pa še več vajencev brez vsakega šolskega pouka.

Po brošuri »Strok. nadaljevalno šolstvo in vajenci v Dravski banovini«.

To in ono

»Domoljub« pride tudi »Delavska politika« prav. Drugače si ne moremo razlagati notice, ki jo je »Domoljub« priobčil dne 16. maja, kot da njemu tudi marksistična »Delavska politika« pride prav, kadar je treba udariti po krščanskih socialistih. Notice pravi dobesedno takole: V »Delavski politiki« čitamo: »Ljubljanski krščanski socialisti so praznovali prvi maj na Rožniku. S seboj so imeli harmonikarja, da bi jim zaviral kakšno okroglo. Toda harmonikarja je žandar odgnal in udeleženci so smeli v gostilni samo prepevati, kar so tudi storili.« Ljubljanski krščanski socialisti o kakem takem praznovanju ne vemo prav ničesar, pripominjamo pa, da bi bil »Domoljub« lahko vsaj toliko resnicoljuben, da bi ponatisnil rajši notice o praznovanju prvega maja iz »Delavske Pravice«, katera pravi, da je krščansko socialistično delavstvo povsod, kjer je moglo, praznovalo prvi maj s sv. mašo, ne pa da nasede marksističnem vestem o harmonikarju, žandarjih in razveseljevanju.

Leta 1870 je 60.000 delavcev produciralo 12.500 ton bakra, leta 1916 814.000 delavcev 912.000 ton, leta 1929 pa samo še 606.000 delavcev 906.000 ton. Za skoraj isto produkcijo 208.000 delavcev manj.

Urejuje in za uredništvo odgovarja: Peter Lombardo. — Za Jugoslovansko tiskarno: K. Čeč. — Izdaja za konzorcij »Delavske Pravice«: Srečko Zumer.